

Lodovico Guicciardini, *Beschrijving van de hele Nederlanden, ook genoemd Nederduitsland*, Nederlandstalige uitgave uit 1612

P 313 - 319

Beschrijving van Grevelingen

Grevelingen ligt bij de zee aan de rivier de Aa, tussen Calais en Duinkerke en op drie mijl van beide steden. Vroeger was Grevelingen een zeer voortreffelijke en vermaarde stad met een zeer grote zeehaven. Later werd ze herhaaldelijk geplunderd door de Noormannen. Nadat ze uitgebouwd was tot een verdedigingsvoorpost in de oorlog tussen Fransen, Engelsen en de Bourgondiërs, werd ze in een dramatisch slechte staat gebracht. Maar sinds Calais bij Frankrijk gevoegd is, vreest men de dreiging van dit nabuurschap. Grevelingen wordt zodanig versterkt dat het een van de meest versterkte plaatsen van heel Nederland zal worden. De stad telt vijf bolwerken, waarvan vier op kosten van de vier Leden van Vlaanderen gebouwd zijn, en het vijfde is betaald deels door Waals-Vlaanderen en deels door de Landsheer zelf.

BIJVOEGSEL

[Grevelingen werd in het jaar 1160 gesticht door Diederik van de Elzas bij de Sint-Willibrorduskapel. Het werd in het jaar 1528 op kosten van Vlaanderen door Karel V versterkt met een kasteel, als voorpost voor het land.]

Deze stad behoort ook toe aan de hertog van Vendôme (nu koning van Navarra). De huidige gouverneur is Valentin Pardieu, heer van La Motte, een zeer vermaard en voortreffelijk kapitein, die omwille van zijn deugden tot die rang verheven is als opvolger van de heer van Cressonière¹. In het jaar 1558 vond nabij Grevelingen een grote veldslag plaats aan de kant van de sluis en Calais bij de zee. Aan de ene kant vochten de Bourgondiërs, aangevoerd door de graaf van Egmont, en aan de andere kant de Fransen aangevoerd door de maarschalk de Thermes. De Fransen ondergingen een verpletterende nederlaag.

---

¹ Florent de Liques.

Bijna al hun leiders werden zwaar verwond en gevangengenomen, zoals in onze commentaren beschreven wordt.

Cassel

Cassel, vroeger Castellum genaamd, staat op een hoge berg op ongeveer vier mijl van Sint-Winoksbergen en van Terwaan. Dit was vroeger ook een machtige en vermaarde stad. Maar in de loop der jaren en door de omstandigheden in deze landen is Cassel, zoals wel meer steden, vervallen geraakt en heeft het aan betekenis verloren. Tegenwoordig is het een redelijk stadje met nog wat overblijfselen van zijn oude waardigheid. Ieder jaar heeft het in de louwmaand² en de oogstmaand³ een grote paardenmarkt.

BIJVOEGSEL

[Cassel of Casletum schijnt te verwijzen naar de naam van een stad van de Chatti, een uitzonderlijk volk der Hessen, van wie de voornaamste stad Cassele genoemd werd. Sommigen noemen die stad ook Castellum. Hoe oud de stad is, blijkt uit de *Itinerarium Antonini*, waarin de weg vermeld wordt van Tarvenna⁴ door Castellum tot Bagacum. Van daar liep de baan verder naar Doornik en tot Keulen. Men vermoedt dat deze heirbaan geplaveid werd door de Romeinen, wat nog op veel plaatsen rond Cassel en elders te zien is. De stad is gelegen op een berg, maar is niet onvruchtbaar, en heeft een oud kasteel. Er staat een fontein op de markt. Er zijn twee kapittels van kanunniken. Eén ervan is opgericht en begiftigd door Robrecht de Fries in het jaar 1071 ter herdenking van de overwinning waarbij hij de heerschappij over Vlaanderen verkreeg. Filips I, koning van Frankrijk, vluchtte daarheen toen Robrechts neef Arnulf III sneuvelde⁵. De kasselrij was een erfdeel van Robrecht van Cassel van Vlaanderen⁶ en kwam in het bezit van de graaf van Bar door het huwelijk van zijn enige dochter⁷. Het kwam opnieuw in het bezit van de prins van Vlaanderen⁸ in het jaar 1433 via een overeenkomst om een geldsom te betalen voor

---

² Januari.

³ Augustus.

⁴ Terwaan.

⁵ Filips I was Arnulf III ter hulp gekomen.

⁶ De Leeuw van Vlaanderen, zoon van Robrecht van Béthune, heer van Marle en Cassel, burggraaf van Cassel, Sint-Winoksbergen en Bourbourg.

⁷ Yolande van Dampierre, die trouwde met Hendrik IV van Bar.

⁸ Filips de Goede.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

de vrijlating van de gevangen René⁹, hertog van Lotharingen en van Bar. In de jaren 1329 en 1385 werd het door de Fransen aangevallen en platgebrand.

De kasselrij van deze stad heeft een goede faam en grote inkomsten. Ze heeft tweeënvijftig dorpen onder zich en elk heeft een eigen vierschaar. Maar zij overleggen samen, staan elkaar bij met de wapens en betalen samen hun schattingen aan Cassel. Ze komen samen om te beraadslagen op verzoek van de baljuw. Dit ambt van baljuw is erfelijk en wordt uitgeoefend door de heren van Stavele. Onder deze staan de baronieën Haverskerque, Watten, Steenvoorde en Bollosela. Watten was een plaatsje waar veel oudheidkundige voorwerpen werden gevonden. Steenvoorde is gelijk een stad en heeft een gasthuis. Bollosela¹⁰ heeft in het begin van juli een vermaarde jaarmarkt. Enkele jaren geleden heeft een landbouwer daar een witte kruik met een smalle opening aangetroffen in de grond. In de kruik zaten 2000 penningen met het beeld en het opschrift *Posthumi in Gallia Caesaris, à Lolliano divicti, atque caesi*. Onder de kasselrij valt ook Peene, een plaats die door de Fransen verheven werd tot markgraafschap. Dankzij de rivieren, die vervoer gemakkelijk maken, zijn er nog meer welvarende plaatsen. De bossen van Nieppe en Rihoult dienden vroeger als toevluchtsoord voor landbouwers die moesten vluchten voor de inwoners van Terwaan. Onder de kasselrij staan ook twee vrouwenabdijen¹¹, namelijk die van Ravensberg en Woestyne, en de cisterciënzerabdij van Clairmarais. Deze is opgericht in het jaar 1139 door Diederik van de Elzas. In deze streek vindt men ook een meer met drie drijvende eilandjes, vruchtbaar en geschikt voor de voeding van de beesten.]

Deinze

Deinze is een fraai, oud en sterk stadje op drie mijl van Gent, en vijf van Kortrijk. Het ligt aan de Leie, die tussen dit stadje en het mooie dorp Petegem stroomt.

BIJVOEGSEL

[Omdat er een garnizoen van de landsheer lag, werd Deinze in het jaar 1385 door de Gentenaren overvallen en platgebrand. De poorten en gebouwen werden helemaal vernietigd. Nadat het zonder muren heropgebouwd was samen met nog andere mooie dorpen, werd Deinze in het jaar 1566 in brand gestoken tijdens de inlandse beroerten. Robrecht van Béthune kocht dit stadje van Walram van Luxemburg, graaf van Ligne

---

⁹ René van Anjou, neef van Louis Bar.

¹⁰ Bolingesela, Bollezeele.

¹¹ Cisterciënzerinnenabdijen.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

en zijn echtgenote voor de som van 5000 pond Parisis. Er was een vrouwenklooster. Het heeft jaarmarkten in augustus en oktober.]

Kortrijk

Kortrijk, in het Waals Courtrai, is zeer goed gelegen op de eerder vermelde rivier de Leie, die er dwars door loopt. Het ligt op gelijke afstanden van Rijsel, Doornik, Ieper en Oudenaarde, te weten vijf mijl. Dit is een van de oudste Vlaamse steden. Men neemt aan dat ze ten tijde van Julius Caesar onder de heerschappij van de Nerviërs of van Doornik stond. Het is nu nog een mooie stad met een oud kasteel en mooi gebouwde huizen. Ze is ook redelijk versterkt en wordt nog verder versterkt. In Kortrijk produceert men veel laken en veel zeer mooi lijnwaad waarmee men ammelakens¹², dwalen¹³ en dergelijke maakt.

BIJVOEGSEL

[In Kortrijk werd in het jaar 1385 op bevel van Philips de Stoute een nieuw kasteel gebouwd. Het kapittel van kanunniken is opgericht ten tijde van Boudewijn van Constantinopel. Er is een abdij voor vrouwen. In het jaar 1325 werden de voorsteden afgebrand door Lodewijk van Crécy¹⁴, waardoor de brand oversloeg naar de stad en over de Leie. Maar vijftig jaar later overkwam haar meer ellende, toen ze grondig vernield werd door de Fransen die Lodewijk van Male ter hulp kwamen tegen de Gentenaren. De Fransen wilden zich wreken omdat Kortrijk jaarlijks in juli een feestdag viert omwille van de nederlaag van de Fransen in Groeninge. De inwoners vluchtten uit de brandende stad naar Gent, maar na verloop van tijd werd Kortrijk heropgebouwd.

Heer Emanuel Filibert van Lalaing¹⁵, kolonel van de Malcontenten die in Menen in garnizoen lagen, had in het jaar 1580 het plan opgevat om Kortrijk te verrassen en in te nemen, maar hij verloor Menen. Want terwijl hij dacht door de poorten in Kortrijk te raken, hadden de Schotten Menen veroverd onder leiding van de Schotse kolonel Balfour. In het jaar 1581 hebben de Malcontenten nogmaals een aanval op Kortrijk uitgevoerd.

P 315

---

¹² Tafellaken, van 'amen' (schotels).

¹³ Servetten.

¹⁴ Lodewijk van Nevers.

¹⁵ Heer van Montigny.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

Die is gelukt omdat zij een bode hadden onderschept met brieven van de baljuw of gouverneur Pottelsbergen waarin hij de Staten-Generaal om versterking vroeg. Hij had immers maar twee of drie vendels Schotten om de stad te verdedigen. Die wou hij zeer heimelijk langs een bleekveld bij het kasteel binnenlaten, tegen de wil van de burgers, die zich niet hadden laten overhalen voor een groter garnizoen binnen de stad. En dat hoewel zij goed wisten dat hun vijand niet ver weg was. Doordat de Malcontenten de bode met de brieven onderschept hadden, wisten ze hoe ze gemakkelijk in de stad konden binnendringen. Ze hebben het op dezelfde manier aangepakt als de bondgenoten van de baljuw zouden doen. Ze stelden zich 's nachts op op het afgesproken uur en plaats, en kwamen zo op 27 februari de stad binnen. De gouverneur, die zijn bondgenoten meende te ontvangen, werd pas gewaar dat het vijanden waren toen hij geen weerstand meer kon bieden. Ze waren de stad dan wel binnengeraakt, maar ze troffen de Schotten in goede orde aan op de markt. Die verweerden zich wel vier uur lang. Ten slotte werden ze overwonnen en werden ze samen met veel burgers gedood. De stad werd geplunderd. Er werd een gouverneur aangesteld, Pontus de Noyelles, heer van Bours en na hem Frans van Halewijn, heer van Zwevegem, met een garnizoen.

De streek van Kortrijk werd vroeger bewoond (zo getuigt Goropius Becanus) door volkeren die door Julius Caesar Centrones genoemd werden. Ze woonden bij de Schelde en stonden onder de bescherming van de Nerviërs. De kasselrij van Kortrijk wordt bestuurd door 'hoogpointers' en omvat 76 dorpen. De baronie van Ingelmunster is het meest vermaarde. Izegem werd een graafschap werd en voerde veel handel in lijnwaad. De kasselrij omvat nog enkele andere heerlijke dorpen.]

Niet ver van deze stad, in Vanderote, had in het jaar 1301 een zeer grote veldslag plaats tussen de Fransen en de Vlamingen (zoals Paulus Emilius getuigt). Filips IV de Schone had graaf Gwijde van Vlaanderen¹⁶ gevangengenomen en het graafschap onder verschillende voorwendsels aan zijn neef Robrecht, graaf van Artois geschonken. Vervolgens trok deze Robrecht met een Frans krijgsleger naar Vlaanderen om het in te nemen. De zoons van de voornoemde graaf Gwijde, Filips en Gwijde van Namen, stelden zich op met een Vlaamse krijgsmacht om daartegen verzet te bieden¹⁷. Daartegen stelden de zonen van de voornoemde gevangen graaf

---

¹⁶ Gwijde van Dampierre.

¹⁷ Het was niet Filips, de zoon van Gwijde van Dampierre, maar wel Willem van Gulik, de kleinzoon. Gwijde van Namen is een zoon van Gwijde van Dampierre. L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612 Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

Gwijde zich met een Vlaamse krijgsmacht op. Na een lange en dappere strijd konden de Vlamingen met een grote zege het veld behouden. Er sneuvelden wel 12.000 Fransen, of zelfs meer volgens sommige schrijvers. Daaronder waren zeer veel edelen van Frankrijk, en ook de voormelde graaf Robrecht van Artois, die strijdend ten onder ging. Door die moord en nederlaag werd Kortrijk lange tijd het graf en het kerkhof van de Franse adel genoemd. De koning zelf nam dit kort nadien gruwelijk wraak met een nieuwe krijgsmacht.

Oudenaarde

Oudenaarde ligt aan de Schelde op vijf mijl van Gent en zeven van Doornik. Het is een goede, versterkte handelsstad. Oudenaarde produceert onder andere zeer veel tapijten van alle soorten en prijzen, en in het bijzonder veel lijnwaad. Hier werd Margaretha van Oostenrijk¹⁸ geboren, de zus van de huidige katholieke koning, regentes in naam van zijne majesteit in deze Nederlanden. Uit deze stad was ook Matthijs Castelein afkomstig, een zeer geleerd en vermaard dichter. Hem komt de eer toe dat hij de eerste was om in dit land regelmatig poëzie te schrijven in het Diets. Toen ik dit schreef, was de gouverneur van deze stad Frans van Halewijn, heer van Zwevegem, een geleerd en deugzaam edelman.

Oudenaarde is via een mooie brug verbonden met Pamele . Dat is een tamelijk klein stadje, een van de vier baanderheerlijkheden¹⁹) van de 'beer'²⁰ van Vlaanderen. Pamele hoort toe aan haar heer. Momenteel is dat Philips van Locquenghien, een zeer moedig en wijs ridder, die deze stad met nog andere heerlijkheden verkregen heeft uit de erfenis van zijn moeder Anna van der Gracht²¹. Zij was erfgename van het doorluchtige Huis van Joigny. Joigny²² was hoogbaljuw van deze stad, een zeer geleerd en verstandig man.

BIJVOEGSEL

[Oudenaarde klinkt als 'Oude Narven', met name de Nerviërs. Men zegt dat deze streek hun land was en dat Ambiorix hier onverwachts het leger van Quintus Cicero

---

¹⁸ Margaretha van Parma.

¹⁹ Hoofdbanieren.

²⁰ 'Beer' of 'peer' is een verbastering van het Franse woord *pair*.

²¹ Barones van Pamele.

²² David van Joigny, een bastaardzoon.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

zou overvallen hebben. Door de oorlog werd deze stad vernietigd, maar de Goten maakten er in het jaar 489 een versterkte plaats van tegen de Vandalen, die Gent bezet hielden. Later werd Oudenaarde verder versterkt door de graven van Vlaanderen in de strijd tegen de rebellerende Gentenaars. In het jaar 1379 werd de stad door de Gentenaren onverwachts overvallen en geplunderd als wraak tegen Lodewijk van Male. Nadien werd ze nog tweemaal belegerd en tevergeefs bestormd. In Oudenaarde werd een rijksdag gehouden ten tijde van Boudewijn van Rijsel de Buck. Bij die gelegenheid is met de Hollandse gezanten het huwelijk overeengekomen van Robrecht²³, de jongste zoon van Boudewijn, met de weduwe van Floris I²⁴, graaf van Holland. De gezanten verzochten hem om haar kinderen in bescherming te nemen en de regering van het land aan te nemen.

Deze stad werd ook uitgekozen door Jan zonder Vrees om er zijn hof te vestigen. Op het moment van zijn huldiging hadden de Staten van de Landen hem toegestaan om te bouwen in het land waar hij maar wilde. Filips de Stoute bouwde een kasteel aan de Schelde. De stad heeft vroeger veel geleden en werd meermaals overmeesterd. Onder andere in het jaar 1484. Filips van Kleef, heer van Ravenstein, verzamelde een leger cavalerie en infanterie in naam van aartshertog Maximiliaan. Hij bracht het leger in het geheim naar Oudenaarde, waar ze in een hinderlaag bij de poort wachtten tot die open ging.

P 316

Toen de dag aanbrak en de poort geopend werd, ging Filips met een paar knechten de stad in vermomd als valkeniers. Ze beweerden dat zij enkele valken zochten die verdwaald waren. Eens binnen maakten ze zich meester van de poort met de hulp van de anderen die in hinderlaag lagen. Zo werd de stad onmiddellijk gewonnen zonder slag of stoot. De aartshertog versterkte haar met een goed garnizoen. In het jaar 1572 werd deze stad ingenomen door kapitein Jacob Blommaert, een zeer behendig en geslepen man. Hij verlostte er een groot aantal gevangenen uit de nederlaag van Jenlis. Een van hen was de heer van Schoonewalle, die ter dood veroordeeld was.

Uiteindelijk heeft de prins van Parma Oudenaarde belegerd in het jaar 1582. Hij liet de stad beschieten met 23 kanonnen of meer. De bewoners van de stad hebben zich

---

²³ Robrecht de Fries.

²⁴ Geertruida van Saksen.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

goed verweerd, maar ze hadden maar weinig krijgsvolk binnen de stadsmuren, omdat ze er niet meer in de stad wilden. Enkel gouverneur heer Frederick van der Borgh was in de stad aanwezig met ongeveer vierhonderd mannen. Ze konden niet veel uitrichten noch uitvallen doen om de vijand te beletten geschut in stelling te brengen. Het land in de omgeving was geschikt om onder water te zetten, maar dat konden ze niet doen in de mate die ze wilden. Een groot deel rondom de stad was onder water gezet, maar daartegen gebruikte de prins van Parma platte bruggen. Er werd hard gevochten voor een van de poorten en het bolwerk, en langs beide zijden vielen veel slachtoffers. De hertog van Brabant en de Vlamingen deden veel moeite om de stad hulp te bieden, maar de versterking uit Frankrijk en ook veel ruiters uit Duitsland kwamen te laat. De prins van Parma lag zo goed ingelegerd en ingegraven, dat men hem niet durfde aanvallen. In de stad kwamen de burgers en de soldaten niet goed overeen. Omdat er uiteindelijk geen hoop was op bevrijding ging men akkoord met de prins van Parma om de stad over te geven. Zo zijn de soldaten op 5 juli met hun geweren en vaandels vertrokken. De burgers moesten 36.000 gulden betalen. De protestanten kregen een jaar om zich te bedenken. De heer van Masnuy werd de nieuwe gouverneur.

In deze stad zijn in mei en oktober goede jaarmarkten.

De kasselrij van Oudenaarde telt drieëndertig dorpen. Hierin liggen ook de abdij van Ename die in het jaar 1063 door Boudewijn van Rijsel werd gesticht, een cisterciënzerinnenabdij²⁵, een kapittel van kanunniken te Eine, de baronie Antomij nabij de Schelde en Bossuit. De heer van de heerlijkheid Vichte is grafelijk maarschalk. In Spiere, bij Oudenaarde, werd in het jaar 1563 een gouden juweel gevonden van twee voet lang, drie vingers breed en een dwarse vinger dik.]

Ronse

Ongeveer twee mijl van Oudenaarde ligt het dorp Ronse. Daar werd doctor Hermes van Wingene raadsheer van de geheime raad geboren, een hooggeleerd en verstandig man. Zijn zoon Jan, ook zeer geleerd, is raadsheer in de kanselarij van Brabant.

---

²⁵ De abdij van Maagdendale.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

BIJVOEGSEL

[Ronse, in het latijn Roturnacum, werd door Gwijde van Dampierre gekocht van de abt van de abdij Kornelimünster in het bisdom Keulen, voor zijn zoon Gwijde van Namen²⁶. In Ronse is er een kapittel van kanunniken van Sint-Hermes. In het jaar 1519²⁷ zijn er zeventig huizen afgebrand. Hier was een belangrijke lakenindustrie. Bij Ronse ligt het grote bos Poodsberg.]

Aardenburg

Aardenburg, vroeger Rodenburg genoemd, ligt op een mijl van Sluis en ongeveer drie van Brugge. Het was vroeger de hoofdstad van dit deel van het land dat de naam van Vlaanderen gekregen heeft. Het omvatte toen Torhout en Oostburg met de omgeving van Brugge (dat toen nog niet gesticht was) en het hele kustgebied tot aan Boulogne.

BIJVOEGSEL

[Aardenburg werd door Karel de Schone²⁸ vernield en van die ruïne werd Brugge later ommuurd rond het jaar 431.]

Tegenwoordig is Aardenburg een redelijk goed stadje dat nog wat van zijn oude glorie behoudt. De Onze-Lieve-Vrouwekerk is een van de mooiste en kostbaarste van heel Vlaanderen. Er is een jaarlijkse paardenmarkt in de braakmaand²⁹ en ook een markt van allerlei dingen.

Niet-ommuurde dorpen

Dit zijn alle ommuurde steden in Vlaams-Vlaanderen, zoals ze waren in het jaar 1560. Nu gaan we verder met de niet-besloten en open plaatsen. We beginnen vanaf het noorden.

Oostburg ligt een mijl van Sluis en vier van Brugge.

Middelburg-in-Vlaanderen is gesticht (zo schrijft Olivier van de Marcke) in het jaar 1446 door Pieter Bladelin, thesaurier van de Orde van het Gulden Vlies, een rijk en machtig man. Het ligt een mijl van Damme en 2,5 van Brugge. Het was vroeger een

---

²⁶ Niet voor Gwijde van Richebourg, maar voor Gwijde van Namen. De heer van Richebourg is de zoon van Willem III van Dampierre, en dus kleinzoon van Gwijde van Dampierre.

²⁷ 1559.

²⁸ Charles le Bel.

²⁹ Juni.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

besloten stad, zoals aan sommige overblijfselen nog te zien is. Tegenwoordig heeft het vesten en grachten. Het hoort nu toe aan de heer van Ongnies³⁰, een degelijk edelman en ridder, burggraaf van Ieper en hoogbaljuw van Brugge en van het Vrije. Hij kreeg het stadje als erfdeel van zijn echtgenote³¹.

BIJVOEGSEL

[Middelburg is in het jaar 1446 omweld en ommuurd geweest en heeft een kapittel van kanunniken. Maar in het jaar 1488 werd het vernield, toen de Bruggelingen in opstand kwamen tegen keizer Maximiliaan.]

Monnikerede ligt op minder dan een mijl van Damme richting Sluis. Het is een oude plaats en was vroeger een mooie stad, maar werd vaak door oorlogen verwoest. Vandaag kan het stadje moeilijk stand houden. Toch behoudt het nog dezelfde privileges en vrijheden als vroeger.

Blankenberge is gelegen aan de zee op twee mijl van Brugge.

Hoeke ligt midden tussen Brugge en Sluis aan de rivier. Het is een klein en onbelangrijk stadje.

Op ruim twee mijl van Brugge ligt **Oudenburg**. Het heeft maar één poort en is een oude stad die vroeger zeer vermaard was. Het is een handelsstad met in de louwmaand³² een jaarmarkt van paarden en andere koopwaren.

P 317

BIJVOEGSEL

[Hier werd een klooster opgericht van reguliere monniken³³ in het jaar 1087 door

---

³⁰ Filips van Ongnies.

³¹ Marguerite-Marie de Hames, achterkleindochter van Willem Hugonet, die Middelburg in 1476 kocht van de erfgenamen van Pieter Bladelin.

³² Januari.

³³ De benedictijnerabdij Sint-Pieters.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

Arnoldus, eerst de abt van de Sint-Medardusabdij te Soissons en later de bisschop van Soissons..]

Ongeveer tweederde van een mijl van Oudenburg en twee mijl van Brugge ligt **Gistel**. Het is een fraai plaatsje waar laken, saaien en andere dingen gemaakt worden. Het is een degelijke en eerbiedwaardige baanderheerlijkheid. De geslachten van Gistel en van Halewijn behoren tot de oudste geslachten van Vlaanderen.

Lombardsijde ligt op een kwart mijl van Nieuwpoort. Het was vroeger een besloten en vermaarde stad, maar tegenwoordig is het in zulke slechte staat dat het eerder een dorp lijkt te zijn.

Twee mijl van Gistel verwijderd en vier van Brugge ligt **Torhout**. Het is een zeer oude stad en heeft in de braakmaand³⁴ en de hooimaand³⁵ een grote markt voor paarden en andere dingen. De stad behoort nu toe, zoals hiervoor gezegd is, aan de hertog van Kleef.

BIJVOEGSEL

[De naam Torhout zou voortkomen van Toraldus, een koning van Duitsland, lang voor de geboorte van Christus. Daar is een kapittel van kanunniken gesticht in het jaar 1073 door Robrecht de Fries. Men houdt er jaarmarkten in juni en juli. In de buurt ligt het jachthuis van Robrecht de Fries, genaamd Wijnendale.]

Lo ligt op anderhalve mijl van Diksmuide en twee van Veurne. Het is een van de oudste steden van Vlaanderen. Ze was vroeger ommuurd en besloten, en bovendien van grote waardigheid. Lo heeft nog steeds een poort met een stuk van de oude muur. Momenteel is de stad redelijk goed bebouwd en bewoond.

BIJVOEGSEL

[Lo is onderworpen aan de Sint-Pietersproosdij van de reguliere kanunniken³⁶. Dit voorrecht werd aan de kerk van Lo geschonken door Filips van Lo³⁷, burggraaf van Ieper en zijn zoon Willem van Lo als: *terram praeconis, Comitatum, Stallum*. De proosdij kreeg zeggenschap over de gehele stad en al het wereldlijke recht,

---

³⁴ Juni.

³⁵ Juli.

³⁶ Augustijnen.

³⁷ Zoon van Robrecht de Fries.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

uitgezonderd het zwaard en de munt. Zo blijkt uit de gezegelde brieven van Karel de Goede en Filips van de Elzas, graven van Vlaanderen, in de jaren 1122 en 1181. Daaruit blijkt ook dat toen het zuidelijke deel van de stad onbewoond was.]

Hondschote ligt in een driehoek met Sint-Winoksbergen, Veurne en Lo, bijna even ver van elk, te weten twee mijl. Het is een rijke en mooie plaats waar zeer veel saaien gemaakt wordt. Gemiddeld wel 100.000 stuks per jaar, die zeer goed gekend en vermaard zijn en naar alle kanten verzonden worden.

BIJVOEGSEL

[Hondschote had vroeger zoveel huizen dat er ruwweg 120.000 mensen woonden, die zich voornamelijk bezighielden met de handel in sajetten en dergelijke. Ze hadden van Lodewijk van Male in het jaar 1323 het zegel verkregen waaronder sajetten verkocht werden. Er zijn twee weekmarkten en een jaarmarkt rond Pinksteren.]

Mardijk is een kustplaats tussen Duinkerke en Grevelingen. Zeer oud, eertijds mooi en vermaard, maar door oorlogen zo gehavend en vernield, dat er maar weinig huizen overbleven. Mardijk is niet meer zoals vroeger.

Poperinge ligt op twee mijl van Ieper en drie van Cassel. Het is een mooi stadje, hoewel klein, met een zeer mooie kerk. Het heeft in april een grote jaarmarkt van alle dingen. Hier worden laken en andere koopmanswaren gemaakt. Toen ik dit boek voltooide is er in Poperinge een groot ongeluk gebeurd. Op derde Pinksterdag 1563 woedde er een grote brand. Bijna de hele stad brandde af in minder dan twee uur tijd, tot grote schade van de inwoners. Maar de kerk werd als bij wonder gespaard. Deze brand is des te wonderbaarlijk omdat er vijftig jaar voordien op de zelfde dag een gelijkaardige brand in de stad plaatsvond.

BIJVOEGSEL

[Poperinge leverde gewoonlijk een grote hoeveelheid baai³⁸ voor voering. Er was daar ook een grote handel in hop. Poperinge had wel drie parochiekerken en een gasthuis, met mooi gebouwde huizen en sierlijke straten. Zij houden hun jaarmarkt in april. In het jaar 1382 was Poperinge ook al in brand gestoken door de Fransen die Lodewijk

---

³⁸ Een dik en grof wollen weefsel, sterk geruwd en gevold.
L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

van Male ter hulp kwamen, net zoals zij twee jaren voordien de inwoners van Ieper ter hulp waren gekomen.]

Twee mijl van Poperinge en drie van Ieper ligt **Bailleul**³⁹, een aangename plaats waar veel laken gemaakt wordt. In de herfstmaand⁴⁰ heeft het een goede jaarmarkt met allerlei soorten laken en andere dingen. Hier werd Jacob Meyer geboren, geschiedschrijver van Vlaanderen, een zeer geleerd, waarachtig en oprecht man die hiervoor al dikwijls vermeld is.

BIJVOEGSEL

[Belle, in het Latijn Baliolum, beschikte over een goede Latijnse school die veel geleerde mannen voortbracht. Tot de kasselrij van Belle behoren tien dorpen, afgezien van de vier die zij de Hoeken noemen. In de kasselrij genieten de Sint-Jansheren van Rhodos goede inkomsten. Het dorp Nieuwkerke bekostigt een goede school voor Grieks en Latijn. Daarnaast zijn er nog Berthen, Niepkerke⁴¹ en andere mooie dorpen.]

Ongeveer twee mijl van Ieper en van Belle, even ver van beide, ligt **Mesen**. Ook daar werd veel laken gemaakt. Het is een mooie plaats met een fraaie en heerlijke abdij voor vrouwen. De abdis is de dame van deze plaats en van het hele gebied, en heeft zowel wereldlijk als geestelijk gezag. Dit is zoals de abdis van Bergen in Henegouwen en van Nivelles. Zij wordt Dame van Mesen genoemd. Deze kloostervrouwen zijn van edele afkomst, maar moeten professie en belofte doen en mogen daarna niet uittreden. Dit convent werd (volgens Meyers) gesticht rond het jaar 1062 door de godvruchtige gravin Adela, de echtgenote van Boudewijn V de Grote, graaf van Vlaanderen.

P 318

Niet ver van Mesen aan de Leie ligt het dorp **Komen**. Het heeft een degelijk kasteel met een zeer mooie en vermaarde bibliotheek, verzameld en samengebracht door Joris van Halewijn, heer van Komen. Hij was een zeer geleerd edelman die veel

---

³⁹ Belle.

⁴⁰ November.

⁴¹ Nieppe.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

waardige en eerbare daden stelde. Zo had hij de gewoonte om geleerde en achtenswaardige te onderhouden. Uit dit huis en geslacht van Komen is Filips van Komen geboren, de heer van Argenton, die de geschiedenis en de gebeurtenissen van zijn tijd zeer degelijk en getrouw heeft geschreven. Hij is een edel, bekwaam, ervaren en voortreffelijk man. Geschiedschrijvers zijn heel lovend over hem, vooral mijn oom Francesco Guicciardini in zijn historie. Ook Ogier Gisleen is in dit dorp geboren, de heer van Busbeke; een zeer geleerd man, zeker in de rechten en de filosofie. Hij spreekt zeven talen, zo goed alsof ze hem aangeboren waren: Latijn, Italiaans, Frans, Spaans, Hoogduits, Nederduits en Wendisch⁴². Hij is werkelijk een geleerd en wijs man. Daarom werd hij vaak als ambassadeur van prinses en vorsten naar veel plaatsen gezonden om belangrijke zaken te regelen. In het bijzonder stuurde keizer Ferdinand hem naar de Turkse keizer Süleyman. Daar heeft hij acht jaar lang de zaken van de christenheid zo getrouw en ernstig behandeld dat hij er grote waardering van zijn heer voor kreeg. Ook de ongelovige Turken beschouwden hem als een man van eer.

Wervik (in het Latijn Viroviacum) is gesticht aan de Leie, tussen Mesen en Menen, en ligt op ongeveer een mijl afstand van beide. Vroeger was Wervik een vermaarde en voortreffelijke plaats, maar tegenwoordig is het in verval geraakt. Er staat wel een zeer mooie en rijke Onze-Lieve-Vrouwekerk. Hier worden veel karpetten en kleine tapijten gemaakt. In deze stad is Maarten Castelein geboren, een wonderbaar man die blind werd toen hij nog geen twee jaar oud was. Hij kan zich dus niet herinneren ooit gezien te hebben. Toch is hij uit zichzelf, zonder leermeester of helper, maar door zijn eigen behendigheid en begrip en met goddelijke hulp, een zeer groot kunstenaar geworden in houtwerk. Zijn handwerk dwingt bewondering af, maar ook de uitvindingen en gereedschappen die hij ervoor bedenkt. Hij maakt allerlei gedraaid werk, en ook andere instrumenten: orgels, klavecimbels en violen. Hij stemt ze en speelt er prachtig op. Hij maakt nog veel andere werken en leuke dingen. Alles op de tast, met zoveel behendigheid, zuiverheid en aardigheid dat geen mens met scherp zicht die aantrekkelijker of verstandiger zou kunnen maken. Zoals Cato het goed heeft uitgedrukt: "*Consilio pollet, cui vim natura negavit*". Kort gezegd: hij is een scherpzinnig en naarstig man. Het maakt hem niet uit of hij overdag of 's nachts werkt, want hij heeft noch kaars noch lamp nodig. Ik heb hem gevraagd wat hij het liefst van al zou willen zien. Hij antwoordde: kleuren, want mijn echtgenote en mijn

---

⁴² Taal van het land der Wenden.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319

kinderen (zei hij) kan ik betasten om te voelen hoe ze zijn. Hetzelfde doe ik met een paard, een vogel, een vis, en andere dingen. Maar wat wit, zwart of geel is, kan ik niet begrijpen door te tasten, met mijn verstand, of door het te horen beschrijven. Daarom verlang ik fel om dat te zien. Ik zei hem dat ik dacht dat hij liever de hemel, de zon, de maan en de sterren zou willen zien. Hierop antwoordde hij al lachend: die zou ik liever betasten om zeker te zijn, want hij dacht dat het zicht alleen hem onzekerder en twijfelachtiger zou maken dan als hij het nooit gezien had.

Menen ligt aan de Leie, op twee mijl van Kortrijk en drie van Rijsel. Het is een redelijk stadje met grachten en een opengaande brug tot bescherming tegen aanvallen van vijanden. Vroeger is Menen uit noodzaak zwaar versterkt. Hier worden allerlei soorten laken in grote hoeveelheden gemaakt en naar verschillende gewesten van Europa gestuurd, maar voornamelijk naar Spanje. Ook brouwt men hier zeer veel goed bier, dat in alle landen beroemd is en meestal in Vlaanderen wordt gesleten. In Menen worden de grootste en de vetste kapoenen gemest die ik ooit gezien heb, hoewel de Brugse heel vermaard zijn en tweemaal groter dan gemiddeld.

BIJVOEGSEL

[In het jaar 1578 verzamelden de heer van Montigny en andere Waalse kolonels zich voor het krieken van de dag voor de vrijheid van Menen (die pas toen begon uitgebouwd te worden tot een versterkte stad). Ze hadden in het geheim contact gehad met de pastoor, de baljuw, en enige anderen. Omdat ze wisten dat de Malcontenten niet ver van daar waren, overtuigden ze de wachters om te gaan rusten na afloop van de wacht. Er bleef maar een heel klein aantal burgers aan de poorten en men was nog maar pas begonnen met de plaats te versterken. Daardoor konden de Malcontenten de stad innemen met weinig tegenstand van de burgers. De weinige burgers die zich verweerden na het horen van het alarm, werden snel vermoord. Sommigen werden in de Leie verdrinken. Nadat de troepen de plaats overmeesterd hadden, plunderden ze haar. Daarna versterkten ze de stad met bolwerken omwille van haar goede ligging aan de rivier de Leie. Menen werd op die manier uitgebouwd tot een vesting en goed bezet met een garnizoen van de heer van Montigny. Toch kon kolonel Balfour de stad innemen op 22 oktober 1579 om vier uur 's morgens.

P 319

De stad werd omsingeld en aangevallen langs twee kanten tegelijk, met zo veel kracht dat zij de schildwachten overweldigden en de wachttroepen terstond deden vluchten. Ze maakten zich (zonder verlies van volk en zonder grote weerstand) meester van de plaats. De bevolking was te zwak om zich te verdedigen aangezien een deel van het garnizoen met de heer van Lalaing naar Kortrijk getrokken was om het in te nemen (zoals wij hiervoor al verteld hebben). Maar in het jaar 1583 trokken de Bruggelingen het garnizoen dat ze daar hadden terug omdat het veel te duur was. Menen lag immers midden in het vijandelijke gebied. Rijsel en Kortrijk, waar Menen tussen ligt, waren daar heel blij mee.]

Een kwart mijl van Menen ligt **Halewijn**, een klein stadje, maar zeer oud. Daar wordt veel laken gemaakt.

BIJVOEGSEL

[Toen kolonel Balfour Menen veroverde, nam hij ook het kasteel en het plaatsje Halewijn in. Kort daarna werd het door de Malcontenten in brand gestoken.]

Waasten, in het Frans genaamd Warneton, ligt aan de Leie, midden tussen Ieper en Rijsel. Ook daar werd veel laken gemaakt. Het heeft een kasselrij en gezag over een gebied en dorpen.

Stegers⁴³ ligt ook aan de Leie, zo'n twee mijl van Armentières en van Belle⁴⁴.

Meregem⁴⁵ ligt ook aan de Leie, een mijl van Stegers.

Hazebroek⁴⁶ ligt op twee mijl van Cassel. Het is een redelijk stadje met een grote markt voor lijnwaad, omdat men er daar veel maakt.

Roeselare, in het Frans Roulers, ligt op 4,5 mijl van Kortrijk en op 5,5 mijl van Diksmuide. Het is een mooie plaats met een wekelijkse markt van allerlei waren, voornamelijk van grof lijnwaad. Het behoort toe aan de hertog van Kleef, zoals ook het voornoemde Torhout en het vermaarde dorp van Wijnendale. Deze gebieden

---

⁴³ Estaires.

⁴⁴ Bailleul.

⁴⁵ Merville.

⁴⁶ Hazebrouck.

kwamen hem, samen met nog andere plaatsen en goederen, toe als erfgenaam van heer Filips van Ravenstein.

Tielt is gelegen tussen Gent, Brugge en Kortrijk. Het is een middelgrote stad waar veel laken, lijnwaad en bockeraen⁴⁷ gemaakt wordt.

Eeklo ligt op drie mijl van Gent en vijf van Brugge. Het is een klein stadje, maar mooi en rijk. Hier wordt elke week een grote markt gehouden van grote hoeveelheden lijnwaad.

Stekene ligt halweg tussen Antwerpen en Eeklo. Het is een mooie plaats met een grote passage. Een halve mijl verder ligt de vermaarde, rijke en voortreffelijke abdij van Baudelo.

Harelbeke is gelegen aan de Leie op een mijl van Kortrijk. Het is een zeer mooie en aangename plaats, en een van de oudste in Vlaanderen. Het heeft een kapittel van kanunniken en de titel van burggraafschap. Dit is het eigenlijke vaderland van Liederik, Ingelram en Odoaker van Harelbeke, die de voornaamste heren, forestiers⁴⁸ en jachtmeesters van Vlaanderen zijn geweest. Want zo werden zij in het begin genoemd.

---

⁴⁷ Zeer fijne linnen stof.

⁴⁸ Woudmeesters.

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Grevelingen, p. 313-319